

**Petra Procházková: Současná diskuse o sexuální výchově v České republice a stanovisko
Římskokatolické církve k této problematice
(posudok diplomovej práce)**

Diplomovú prácu pod názvom „Současná diskuse o sexuální výchově v České republice a stanovisko Římskokatolické církve k této problematice“ podala adeptka Petra Procházková na Katedre religionistiky ETF UK v Prahe v roku 2014. Práca bola podaná v študijnom programe „Teologie“ a v študijnom odbore „Humanitárni a pastorační práce“. Práca má 73 strán vrátane bibliografie a prílohy. Obsahuje všetky formálne náležitosti, ako napr. titulnú stranu, čestné prehlásenie či anotáciu a kľúčové slová (v ČJ i AJ).

Adeptka rozdelila svoju prácu na 7 častí, pričom 6. časť tvorí príloha v podobe správy o diskusii týkajúcej sa príručky *Sexuální výchova – vybraná témata* publikovanej MŠMT ČR a 7. časť zoznam použitej literatúry a elektronických zdrojov. Členenie práce je logické, prehľadné a je vidieť, že adeptka mu venovala dostatok času. Ako nedostatok sa javí neuvádzanie podkapitol s trojitým číslovaním v obsahu práce (napr. 2.2.1., 2.2.2., 2.2.3., 2.6.1. atď.); taktiež určitá nelogickosť v kapitole 2.4, ktorá okrem hlavnej časti obsahuje aj podkapitolu 2.4.1., pričom ďalšie podkapitoly na rovnakej úrovni neexistujú).

Prvú časť diplomovej práce predstavuje úvod, v ktorom adeptka približuje svoju motiváciu pre napísanie práce (záujem vzbudený debatou medzi rodičmi, zástupcami cirkví a odborníkmi v súvislosti s vydaním príručky MŠMT *Sexuální výchova – vybraná témata* i samotnými témami) i cieľ samotnej práce (popísať a porovnať „svetský pohľad“ na sexuálnu výchovu v ČR s postojom Římskokatolíckej cirkvi; s. 2).

Časť č. 2 je deskriptívneho charakteru a predstavuje postupne definície základných pojmov ako sexualita (kap. 2.1.) či sexuálna výchova (kap. 2.2.), ale tiež ciele (kap. 2.3.) a princípy (kap. 2.4.) sexuálnej výchovy, ako aj metódy a formy jej výučby (kap. 2.5.). Posledná kapitola tejto časti (2.6.) potom približuje históriu sexuálnej výchovy ako predmetu na školách od 19. storočia až po súčasnosť s prihliadnutím na územie ČR (či jej politických predchodcov). Adeptka pomerne úspešne reprodukuje odlišné stanoviská, ktoré prezentuje buď prostredníctvom citácií alebo parafráz. Problémom však je, že tieto stanoviská sú len *spomenuté*, resp. *reprodukované*, no autorke sa očividne nedarí viesť hlbšiu kritickú diskusiu s citovanými autormi. Preto je len logické, že ani nemôže vyjadriť svoju vlastnú pozíciu v prebiehajúcej vedeckej diskusii k danej téme. Tieto dva nedostatky sú problémom nielen 2. časti, ale v podstate celej práce. Ide o nedostatok z pohľadu recenzenta zásadný, nakoľko zmyslom diplomovej práce je ukázať, že adept je schopný viesť kritickú debatu na vybranú tému a v tejto debata i zaujať svoje vlastné stanovisko.

Výrazne deskriptívneho charakteru je i nasledujúca časť (č. 3), v ktorej adeptka predstavuje postoj Římskokatolíckej cirkvi (RKC) k sexuálnej výchove. Jednotlivé kapitoly a podkapitoly postupne prezentujú katolícky pohľad na ľudskú sexualitu vo vzťahu k hodnotám (kap. 3.1.), práva a povinnosti rodičov pri výchove svojich detí v súvislosti so sexuálnou výchovou (kap. 3.3.), ako aj princípy (kap. 3.4.) a praktické zásady a metódy kresťanskej sexuálnej výchovy (kap. 3.5.). Výklad je informovaný predovšetkým dokumentom *Ľudská sexualita: Pravda a význam*, ktorý vydala Pápežská rada pre rodinu. Kapitola 3.2. venovaná sexuálnej pedagogike Hansa Rottera vyvoláva otázku na zdôvodnenie výberu práve tohto innsbruckého profesora morálnej teológie, ako aj opodstatnenosti jej zaradenia, ešte zdôraznenú skutočnosťou, že adeptka sa k Rotterovým tézám a myšlienkam už v práci ďalej nevracia (s výnimkou dvoch, skôr okrajových odkazov). Na druhej strane, adeptke sa v tejto časti podarilo poskytnúť pomerne dôkladnú analýzu dokumentu *Ľudská sexualita: Pravda a význam*, ktorý stále predstavuje základný dokument RKC k danej téme. Kvôli prehľadnosti by však bolo vhodné, ak by adeptka pri citáciách či parafrázach z tohto dokumentu odkazovala na jeho jednotlivé odseky.

4. časť je venovaná porovnaniu „vedecko-odborného“ pohľadu na sexuálnu výchovu, a to predovšetkým v rámci vzdelávacích inštitúcií v ČR, s pohľadom RKC. Adeptka volí tematický prístupne postupne tak poukazujúc na zhody a rozdiely dvoch vyššie zmieňovaných diskurzov v otázkach sexuality, pojatia, hodnôt, cieľov, princípov a metód sexuálnej výchovy, ako aj jej zaradeniu vo vzťahu k veku, resp. vývojovej fáze žiaka. Adeptku je potrebné pochváliť za jej komparatívne zručnosti, ktoré najzreteľnejšie vyniknú v kapitole venovanej vyhodnoteniu porovnania (4.8.). Nedostatkom je, naopak, skutočnosť, že sa jej nedarí prekročiť hranice komparatívneho prístupu a viesť s analyzovanými materiálmi kritickú diskusiu, resp. predstaviť vlastné stanovisko. Toto hodnotenie neplatí len pre časť č. 4, ale aj pre nasledujúcu časť práce (č.5) predstavujúcu jej vlastný záver. I keď je potrebné priznať, že autorka tu prezentuje vlastné návrhy (s. 55n), ide v zásade o stručné zmienky, a v žiadnom prípade nie o vyargumentované stanovisko. Bolo by žiaduce, aby záver bol prepracovanejší a výraznejšie artikuloval vlastné stanovisko adeptky, ako aj prínos jej práce.

V 4. časti sa navyše objavuje jedna zásadná skutočnosť týkajúca sa terminológie, konkrétne adjektíva v slovnom spojení „vedecko-odborný pohľad“. Nejde ani tak o to, že napr. v úvode práce adeptka hovorila o „svetskom“ pohľade a čitateľ sa tak oprávnene pýta na vzájomný vzťah oboch modifikátorov. Problémom je predovšetkým to, že adeptka opakovane kladie „vedecko-odborný pohľad“, resp. „odborníkov“ do protikladu s pohľadom RKC (napr. s. 51), čo implikuje, že stanovisko RKC je vlastne „neodborné“ či „nevedecké“. Recenzenta by preto v tejto súvislosti zaujímalo, či by adeptka mohla reflektovať otázku svetonázoru, resp. formujúceho presvedčenia stojaceho za názormi citovaných odborníkov.

Ako už bolo zmieňované, časť č. 6 je nazvaná ako príloha a adeptka ju venovala téme polemiky vzniknutej okolo publikácie *Sexuální výchova – vybraná témata*, ktorú vydalo MŠMT ČR ako príručku pre učiteľov. Najväčším problémom tejto kapitoly je, že v celkovom kontexte diplomovej práce pôsobí veľmi neorganickým dojmom. Adeptka ju spomína len v úvode svojej práce, keď hovorí, že daná „kauza“ bude „dôležitou ilustráciou problematiky, ktorú sleduje“ (s. 3). Na ďalších stranách svojej diplomovej práce sa však tejto tematike vôbec nevenuje a závery plynúce z časti č. 6 nie sú zohľadnené ani v celkovom závere práce.

Ďalším problematickým aspektom je skutočnosť, že aj tu – tak, ako to bolo spomínané aj v súvislosti s predchádzajúcimi kapitolami hodnotenej diplomovej práce – prakticky chýba akákoľvek kritická reflexia prezentovaného materiálu. Adeptka cituje viaceré zdroje (prečo práve tieto zdroje, a nie iné?; objavuje sa pomerne mnoho hlasov z ODS, no žiadne napr. z ČSSD), avšak bez toho, že by k nim zaujala svoje vlastné stanovisko.

A napokon, na časti č. 6 je markantné, že autorka ju napísala už pred určitou dobou, no stav diskusie pred podaním práce nezaktualizovala príliš dôsledne (napr. stále sa počíta s tým, že P. Hájek je vicekancelárom prezidenta republiky). Samozrejme, je možné, že daná kauza už „utíchla“ a v súčasnosti nemá žiadny aktívny priebeh. V tomto prípade by však bolo zaujímavé položiť si otázku nad jej hodnotením v dejinnom kontexte, resp. významom pre súčasnosť.

Zoznam použitej literatúry je pomerne stručný, no postačujúci. Vyžadoval si však starostlivejšiu korektorskú prácu, nakoľko obsahuje prinajmenšom jeden zdroj (STANĚK, R. – STAŇOVÁ, D.), ktorý v práci použitý nebol. Naopak, v zozname chýbajú citované zdroje (napr. *Doporučení MŠMT k realizaci sexuální výchovy na ZŠ* – napr. s. 9, pozn. 19, s. 10, pozn. 22 a 23). Je však ešte zarážajúcejšie, že do zoznamu použitej literatúry sa nedostal kľúčový dokument celej diskusie – publikácia MŠMT *Sexuální výchova – vybraná témata*. Navyše, navzdory tvrdeniam adeptky (s. 67), daná príručka je stále k dispozícii na webových stránkach MŠMT (www.msmt.cz/file/8304_1_1/; zobrazené 6.9.2014).

Niekoľko výhrad je možné vzniesť aj ku spôsobu uvádzania odkazov v podobe poznámok pod čiarou, napr. v niektorých prípadoch je uvedené meno autora i názov diela, inokedy len meno autora; použitie kurzívy. Problematická je skutočnosť, že adeptka

všeobecne cituje diela takpovediac „z druhej ruky“, t.j. spôsobom: „A.B. in X.Y“ (v prípade citácií na s. 9, pozn. 20 a 21 ide dokonca až o referencie z „tretej ruky“).

Vo svetle vyššie uvedeného hodnotenia recenzent navrhuje diplomovú prácu Petry Procházkovej **prijat'** a klasifikovať stupňom „C“.

Okrem otázok zmienených v texte posudku recenzent navrhuje venovať sa pri obhajobe i týmto otázkam:

- Akú súvislosť vníma adeptka medzi časťou č. 6 a zvyšnou časťou svojej diplomovej práce?
- Akým spôsobom vníma svoju diplomovú prácu kontexte svojho študijného odboru „Humanitárni a pastorační práce“?

Pavol Bargár
6.9.2014